

TÜRK SİYASAL HAYATI

(GENEL HATLARIYLA)

I- Osmanlı Devleti Siyasal Yapısı ve Hayatı

#. Siyasal Yapı

*. Padışah → mutlak otorite sahibi. Otoritesinin sınırlanması

– 1808: Senedi İttifak (başlangıç)

– 1876: Kanun-ı Esasi ve Meclis-i Umumi (nihayet)

*. Sadr-ı Azam → padışah adına devlet işlerini yerine getiren, padışahı her yerde temsil eden

*. Vezirler → padışaha sadrazamla birlikte yardımcı olan danışman statüsünde kamu görevlisi

*. Seyhül İslam (Müfti-i Emen) → devlet işlerinin dini kurallara uygun yönetimine nezaret eder.

*. Divan-ı Hümayun → istişare birimi

– kararları bağlayıcı değildir.

– vatantaşların şikayet ve başvuru merciidir.

*. Kadı → kazalarda yerel ve hukuki işlemlere bakar.

*. Subaşı → kazaların asayişinden sorumlu

*. Kazasker → kadıların üstündeki makam

– kazalar topluluğu → sancak

– Sancaklar topluluğu → beylerbeylik (eyalet)

*. Defterdar → devletin mali işlemlerini yürüten

*. Osmanlı toprak sistemi

- Mülk toprakları
- Mirî topraklar (Has, zeamet, timar, yurtluk, ocaklık)
- Vakıf toprakları
- Ortak kullanım alanları (meydan, çayır vb..)
- Hiç kimsenin olmayan (dağlar, ormanlar vb..)

→ Tanzimat Fermanı ile dirlik sistemi kaldırıldı. Devlet memurlarına Hazine'den maaş verilmesi sistemine geçildi.

#. Siyasal Yapıda Bozulma

→ Modernleşme girişimleri

*. Damat İbrahim Paşa, Mehmet Said Efendî'yi Paris'e elçi olarak göndermesi (başlangıç)

*. Matbaanın kullanımı

*. III. Selim'in modernleşme eylemleri

- Nizam-ı Cedid askerî reform
- NC'î finanse edici İrad-ı Cedid örgütlenmesi
- Yabancı ülkelere elçilik kurma

↳ ilk elçilik Londra'da (1793)

*. II. Mahmut'un İskatârçı (en ileri olan padişahdır) reformları:

- Senedi İttifak (1808)
- Yenîçeri Ocası'nın tasvidilmesi (Vaka-i Hayriye) ve yenî Asakir-i Mansure-yî Muhammediye ordusunun kuruluşu
- Sekban-ı Cedid Ocası kuruluşu
- Redif birliğinin kuruluşu (görev tanımı: kamu düzenini sağlama ve ihtiyat askerleri olma)
- Bazı eğitim kurumlarının açılışı

(Adli, Tıbbî ve Askerî okullar)

* Takvim-i Vekayi gazetesi

- ilk nüfus sayımı
- posta örgütü kuruldu.
- köy ve mahalle muhtarlıkları kuruldu.
- valilerin vergi toplama yetkileri alındı ve maaşa bağlandı.
- tercüme odalarının kurulması
- Avrupa'ya eğitim için gençleri gönderme
- devlet memurlarına fes mecburiyeti (Feshane bulundu)
- Hükümet, Yargı ve Askeri 3 meclis kuruldu.
- bakanlıklar ilk kez kuruldu.

* Abdülmejid dönemi reformları - gelişmeler

- 1839: Tanzimat Fermanı (hazırlayan; Koca Resat Paşa'dır) → temel haklara yöneliktir
- Tüm vatandaşları kanun önünde eşit kabul eden 1840 tarihli Ceza Kanunnamesi kabul edildi
- 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi ile toprak mülkiyeti yeniden düzenlenmiştir.
- ilk dış borçlanma (1854)
- Osmanlı devleti Avrupa devletlerince toprak bütünlüğü garanti altına alınan bir devlet oldu. (Paris Kongresi)
- 1856: Islahat Fermanı (artık tüm Osmanlı vatandaşları siyasi ve hukuki olarak eşittir)

Siyasal Yapı Değişiyor → Meşrutî Monarşi

* "Yeni (Genç) Osmanlılar" → ilk demokrat aydın muhalefeti ve muhalefet partisi olarak karşımıza çıkar.

- Önderleri: Namık Kemal, Ayetullah Bey, Nuri Bey, Sağır Ahmetoğlu Mehmet Bey, Resad Bey

— Amaçları: mutlak monarşiden → meşrutiyete dönme

* II. Abdülhamit ve Meşrutiyet (I. Meşrutiyet)

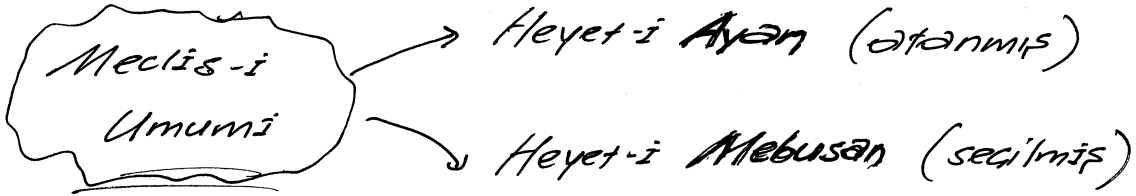
www.Gonullerkervani.Bi

"Temiz Dokumanın Doğru Adresi"

— 23 Aralık 1876 I. Meşrutiyet ilan edilir.

— İlk Osmanlı Anayasası "Kanun-i Esasi" kabul edilir. (1876)

— Seçimler ve Meclis-i Umumi'nin teşekkülü

— I. Meşrutiyet 2 yıl gibi çok kısa sürer 93 Osmanlı-Rus Harbi nedeniyle Meclis geçici tatil (30 yıl olmuştur bu) edilir ve Kanun-i Esasi geçici olarak yürürlükten durdurulmuş olur.

Tekrar Mutlak Monarşi ve İSTİBDAT

→ İstibdat: II. Abdülhamit'in Meşrutiyet'i fesh ederek devleti 33 yıl mutlak monark olarak yönettiği zaman dilimine verilen özel bir addır.

* Dönemin reform ve gelişmeleri (1876-1909)

— Devlet memurluğuna giriş şartları getirildi. (kararname ile bu şartlar konulmuştur)

— Bazı okullar açıldı.

+ Hukuk (1880)

+ Halkalı Ziraat ve Sanayi (1891)

+ Güzel Sanatlar (1882)

+ Asiret (1892)

+ Ticaret (1883)

+ İdadî Mektepler (1886)

+ Yüksek Mühendis (1884)

+ Rüştiye Mektepleri (1893)

— Ekonomik alanda

+ Ziraat Bankası kuruldu (1889)

+ Bursa'da İpekhanesi açıldı (1890)

+ Kağıt Fabrikası, Kadıköy Gazhanesi (1893)

+ Mum Fabrikası (1896)

- Eğitim alanında merkezi yönetim kurumsallaşması gerçektir ve ilkokul sayısı hızla arttı.

- Kara, demiryolları ağı genişletildi

- Posta ve telgraf konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır.

*. "Jön Türkler" hareketi ile

- 24 Temmuz 1908 II. Meşrutiyet ilan edilir

- Kanun-ı Esasi uygulamaya girer ve Meclis açılır.

⇒ İttihat-ı Osmanî → Jön Türkler → İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne dönüşür

#. II. Meşrutiyet Dönemi

(İTC)

*. Jön Türkler gibi diğer muhalif gruplar

- Meşveret Grubu (Paris, Brüksel) → önderi: Ahmet Rıza ←

- Mizan Grubu (Mısır) → önderi: Ahmed Bey

- Osmanlı Grubu (Anadolu) → önderi: Tunalı Hilmi

- Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet → önderi: Prens ←

Sabahattin

birleşerek

↓

- Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti

(6)

- Vatan ve Hürriyet (Mustafa Kemal) → Sami'da

- Osmanlı Hürriyet (Tahir, Naki ve Mehmet Talat) → Selanik'te

*. Türk siyasal hayatında ilk güvensizlik oyu (13 Ocak 1909) Mehmet Kemal Paşa kabinesine verilir. Sebep: İttihat ve Terakki (meclis çoğunluğu elinde) arasında görüş ayrılıkları

*. 31 Mart Vakası (Miladi 13 Nisan) ve sonrası:

- İTC sebep olarak Ahrar Fırkası (Prens Sabahaddin) ile İttihat-ı Muhammedîye Fırkası'nı (Vahdani) tutar.

- Hareket Ordusu (kurmay başkanı Mustafa Kemal) ayaklanmayı bastırır

- II. Abdülhamit tahttan indirilir ve V. Mehmet (Reşad) tahta geçer.

- İTC'ye muhalefet zamanla büyük. Bazı meclis grupları tek parti ortamına bitleşir.

+ Ahalî Fırkası

+ Mutedil Hürriyetperveran F.

+ Osmanlı Demokrat F.

+ basimsizler

} → "Hürriyet ve İttihaf Fırkası" (HİF)

- Ordu içinde İTC'ye karşı örgütlenme: Halaskar Zabitân Erubû adıyla adını duyurur.

*. Babialî Baskını ile 1912'de Kemal Paşa tarafından kurulan 4. hükümet, Talat Bey, Enver Bey ve Yakup Cemal gibi ittihatçıların katıldığı bu olaya (baskın) görevde ayrılır.

- Mahmut Şevket Paşa (3 ittihatçı bakanı var) hükümeti kurar ancak İTC kabineye tam hakim değil

- HİF'in organize ettiği olayla sadrazam Mahmut

Sevket Paşa öldürülür (Babilî'nin intikamı alınır) - 11. Haz. 1913

- İTC bu olayla yönetimi tam ele geçirir, diktatörlüğe geçtik

#. Peşi Sıra Savaşlar ve Göküç

*. İtalya'nın Trablusgarp saldırısı

- Uşi Ant. (18 Ekim 1912)

- Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya verildi

*. Balkan Savaşları

- I. Balkan Savaşı: Balkanlar gider (Londra Ant.)

- II. Balkan Savaşı: nedeni, Balkan ülkelerinin Osmanlı egemenliğini bölüşememesi ve anahtarında savaş.

+ Bükreş An. ile bölüşüm kesilir. (Edirne ve Kırklareli geri alınır.)

+ Bulgaristan'da İstanbul Antlaşması (1913)

Meriç Bulgaristan ile sınırmız olur.

*. I. Dünya Savaşı ve Mondros

- Mondros metnini imzalamaya Türk heyeti

+ Rauf Bey (bahriye nazırı)

+ Reşad Hilvet Bey (hariciye müsteşarı)

+ Sadullah Bey (Erkan-ı Harbiye Umumi Kaymakamı)

- Mondros sonrası görüş ayrılıklar oluşur.

+ Azınlık tarafları
Örgütler

Etnik Eteryas

Mavn' Mira

Pontus Rum

Hingak ve Taşnak

+ Azınlık olmayıp
Mandacılar
=====

o İslam Tealî
o Kürt Tealî
o İngiliz Muhipleri
o Wilson Prensipleri

+ Bağımsızlık
tarafından
(Müspet
Ceniyetler)
=====

o İzmir Müdafası Hukuk-u Osmaniye
o Redd-i İlhak
o Trakya Paşası
o TRABZON Müdafası Hukuk
o Vilayeti Sırtıyeye Müdafası Hukuk

Osmanlı'da Siyasal Akımlar

(1). Osmanlıcılık (ittihad-ı anasır / imtizac-ı akvam)

Tanzimat bürokratları, Sinasi, Namık Kemal, Ali Suavi,
Ziya Paşa gibi Yeni Osmanlı aydınları savunucularıdır.

(2). İslamculuk

- Savunucular: Cemaleddin Afganî, Esref Edip, Mehmet Akif, Sebenderzade Felibetî Ahmed Hilmi, Seyhülislam Musa Kazım, Said Halim Paşa, İskilipli Mehmet Atif, Babanzade Ahmed Naim, Elmalılı Hamdi, İzmirli İsmail Hakkı, Said Nursi, Şensettin Günaltay vd...

- Yayıncılar: Volkan, Sırat-ı Müstakim, Sebilürraşad, Beyanül Hak, İslam Mecmuası

(3). Türkçülük

- İki yayın ön plana çıkar.

+ Mehmed Emin (Yurdabul): Türkçe Şiirleri

+ Yusuf Akçura: Üç Tarz Siyaset

- 24 Aralık 1908 Türk Derneği kurulur. (Yusuf Akçura, Necip Asım, Veled Çelebi, Celal Bey)

- Genç Kalemler Dergisi (Selanik): Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem

- Türk Yurdu Cemiyeti (Türk Yurdu Dergisi): Şair Mehmed Emin Bey, Yusuf Akçura, Anıf Hikmet Bey, Ağası Ahmed Bey

- 1912 Türk Ocakları'nın kurulması

- Ziya Gökalp

+ Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak (1918)

+ Türkçülüğün Esasları (1923)

(4) Batıcılık (Garpcılık)

- Savunucuları: Abdulkah Cevdet ve Ahmed Rıza

(5). Server-i Fünun (batıcıdır)

- Savunucuları: Recaizade Mahmut Ekrem, Nâbizade Nazım, Tevfik Fikret, Ahmet Rasim, Hüseyin Cahit, Ahmet Suayib

(6). Osmanlı Solu

- Yayınları: İştirak, İnsanîyet, Medenîyet, Sosyalist

- İlk partileri Osmanlı Sosyalist F. (1910) ve daha sonra Türkiye Sosyalist F. (1919)

- Savunucuları: İştirakçi Hilmi Bey, Refik Nevzat, Haydar Rifat (Yorulmaz), Baha Tevfik, Hasan Sadi (Birkök), Seyfettin

Arif, (Gun) → Mustafa Fazıl, Şevket Mehmet Ali (Bilgin)

(7). Maddencilik

- Savunular: Ahmed Rıza Bey, Beşir Fuat, Baha Tevfik (önemli eseri: Felsefe-i Ferd), Abdulkah Cevdet
- Yayıncı: Felsefe Mecmuası

11- KURTULUŞ SAVAŞI ve CUMHURİYETİN KURULUŞU

....

*. Amasya Görüşmeleri

- İstanbul hükümetini Salih Paşa temsil eder.
- Alınan kararlar
 - + Misak-ı Milli Meclis-i Mebusan'da kabul edilerek
 - + Müdafâ-i Hukuk grubu kurulması ve başkanı Mustafa Kemal olması (Erzurum milletvekili)

* Meclisi Mebusan 28 Ocak 1920'de Misak-ı Milli'yi kabul eder.

* Meclisi Umumî'de Felah-ı Vatan İttifakı adıyla 88 milletvekili grup oluşturulur. (başkanı Reşat Hikmet Bey)

* 16 Mart 1920'de Osmanlı Devleti İstanbul'un işgali ile fiilen son bulur ve milletvekilleri ~~Masra~~ Masrağa sürülür.

* 18 Mart 1920: Osmanlı Meclisi Mebusan kapatılır.

* 23 Nisan 1920: Ankara'da TBMM açılır.

- İki grup mv. bulunur

+ Seçilmişler (104 kişi)

+ Meclisi Mebusan'dan gelen (24 kişi)

- İlk meclis başkanı Mustafa Kemal'dir.

* Kuva-i Milliye terzisi ve ayaklanmalar

- Ayaklanmalar; Bayburt: Seyh Esref, Bozkır, Aznavur, Düzce, Yozgat, Zile, Kocgiri, Konya, Milli Asireti vb..

- 29 Nisan 1920: "Hiyanet-i Vataniye Kanunu" çıkarılır.

- 11 Eylül 1920: İstiklal Mahkemeleri kurulur. (TBMM yargı yetkisi almıştır) Düzenli ordu kurulunca yalnız Ankara İstiklal mahkemesi kalır diğerleri kapatılır.

* Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (1921 Anayasası), 20 Ocak 1921'de çıkarılır.

* 5 Ağustos 1921: Mustafa Kemal'e Başkomutanlık TBMM tarafından verilir. Mustafa Kemal 7 Ağustos'ta "Tekâlif-i Milliye Emirleri" ni çıkarır.

* 30 Ekim 1922: TBMM, Osmanlı İmparatorluğu'yı yıkıldı yerne Büyük Millet Meclisi Hükümeti kuruldu kararı alır.

* 1 Kasım 1922: Saltanat kaldırılır. Hilafet dâvayı olarak TBMM'ye başlanır. (TBMM başkanı halifedir)

* Lozan görüşmeleri

- Temsilciler: İsmet Paşa, Rıza Nur ve Hasan Saka Bey

- 24 Temmuz 1923 kabulü

* 16 Nisan 1923: TBMM seçim kararı alır ve I. TBMM kendini fesheder. (İlk meclis çok az homojendir. Güçlü

muhalefet vardır.)

*. 11 Ağustos ve 11. TBMM. (Daha homojendir)

*. 23 Ağustos 1923: Lozan Ant. onaylanır.

*. 13 Ekim 1923: Ankara başkent

www.Gonullerkervani.Biz

"Temiz Dokumanın Doğru Adresi"

*. 29 Ekim 1923: Devletin şekli "Cumhuriyet"

*. Askelerin askerlik / sivil meclis üyeliği kararı yine 29 Ekim'de 11. TBMM'ce alınan karardır.

*. 3 Mart 1924: Hilafet kaldırılır.

*. 11. TBMM 1924 Anayasasını da kabul eder.

III- Cumhuriyetin İlk Yılları - Gök Partili Hayat Arası Dönem (1923 - 1946)

*. I. TBMM yapısı (heterojendir)

- I. Grup: Mustafa Kemal ve destekçileri

- II. Grup: muhalif kanat (Müdafai Hukuk Grubu)

*. 11. TBMM'e II. gruptan sadece 3 mv. girebilmiştir.

*. Müdafai Hukuk Grubundan 11 Eylül 1923'de Halk Fırkası resmen kurulur.

- Dokuz umde (ilkeleri)

- Genel başkan: Mustafa Kemal

= Genel sekreter: Recep Peker

*. II. grup 17 Kasım 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adıyla partileşir. (TCF)

- Genel başkan: Kazım Karabekir.

- Yardımcıları: Adnan Bey, Rauf Bey

- Genel sekreter: Ali Fuad Paşa

*. 1925 Seyh Said Ayaklanması

- 4 Mart 1925: Tahriri Sükun Kanunu çıkarılır ve İstiklal Mahkemeleri kurulur.

- İlk mağdurlar gazetecilerdir. (Ahmet Emin Yalman, Ahmet Sükrü Esmel, Hüseyin Cahat Yalın)

- Bazı gazete ve dergiler kapatılır. (Tanin, Tevhid-i Eftak, Son Telgraf, Sebilürreşad, İstiklal, İstiklal, Aydınlık, Orak-Gökçe, Kahkaha)

- 3 Haziran 1925 Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ayaklanmada etkisi olduğu gerekmesiyle kapatılır.

+ Cumhuriyetin ilk kapatılan partisidir.

+ İlk çok partili hayat düzeyini kısa sürer.

*. 1927'de III. dönem TBMM seçimleri yapılır ve TBMM Milletvekillerinin tamamı Halk Fırkası'dır. (CHF)

*. Cumhuriyet Devrimleri

• 3 Mart 1924: Tevhid-i Tedrisat

- 25 Kasım 1925: Saptak kanunu

- 13 Aralık 1925: Tetke ve Zanlılar kanunu

- 26 Aralık 1925: Uluslararası saat ve takvim

- 17 Şubat 1926: Türk Medeni Kanunu

- 1 Mart 1926: Türk Ceza Kanunu

- 29 Mayıs 1926: Türk Ticaret Kanunu

- 1 Kasım 1928: Latin alfabesi ve Türk harfleri

- 10 Nisan 1928: Devletin dini İslam ibaresi Anayasa'dan kaldırılır.
- 1934: Soyadı Kanunu
- 5 Aralık 1934: Türk kadınına MV. seçme-seçilme hakkı
- 1934: Kılık-kiyafet inkılabı

⇒ Tek Parti Yönetiminin Kurumsallaşması

* Ataturk 1930 yılında birkez daha çok partili hayata geçme girişiminde bulunur.

- İttihat ve Terakki'nin devamı kabul edilebilecek Osmanlı Hümiyetperveran ^{Avam} Fırkası kurucusu ve Paris büyükelçisi Fethi Okyar'dan parti kurmasını ister.

- 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) olarak parti kurulur.

- Parti kurucuları bizzat Atatürk anaylıdır. (Tahsin Uzer, Mehmet Emin Yurdakul, Nakiyettin Yücekök, Süreyya İlman, Ahmet Ağaoğlu, Nuri Conker)

- Partinin kuruluş ilkeleri

+ Liberalizm (*)

+ Tek dereceli seçim

+ Kadınlara Seçme-seçilme hakkı

+ Verpi indirimleri

- Seçimlerde SCF sadece Samsun'u alır. (hüsran)

- SCF 17 Kasım 1930'da kendini fesheder.

*. 23 Aralık 1930 Menemen Olayı ile Cumhuriyetin henüz halk tarafından yeterince anlaşılmadığı düşüncesini fetikler ve rejimin ideolojik olarak tenellendirilmesi girişimleri başlatılır. "Rejimin İdeolojik Tenellendirilmesi"

Gelişmeler:

— Kadro Hareketi ve Kadro Dergisi

+ Temsilcileri: Şevket Süreyya Aydemir, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İsmail Hüsrev Tokin, M. Şevki Yavaşan, Burhan Asaf Belge

+ Devletçidir.

+ Marxist kavramları kullanırlar.

+ Bağımsız ulusal ekonomi taraftarlarıdır.

— 1931: Türk Tarih Tetkik Cemiyeti kuruldu. (3 Ekim 1935'te Türk Tarih Kurumu olur.)

— 1932: Türk Dili Tetkik Cemiyeti kuruldu. (ilk başkanı Jamsh Rifat'tır.)

— Türk Ocakları laşvedilip, malvarlığının devri ile 1932'de Halkevleri kurulur. (1951'de kapatıldılar)

*. 10-18 Mayıs 1931'de CHF, III. kongresini yapar ve 6 ok ilke olarak kabul eder.

*. 9 Mayıs 1935'de CHF IV. kongresini yapar ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir "parti devleti" olduğu açıklar.

*. 1936 yılı GB vetili İsmet İnönü'nün genelgesi ile:

- İçişleri Bakanı CHP genel sekreteri

- Valiler CHP il başkanları

* CHP 6. oku Anayasası ilke haline 1937 Anayasa değişikliği ile gelir.

www.Gonullerkervani.Biz

"Temiz Dokumanin Dogru Adresi"

* Dünyenin Uluslararası İlişkileri

- 30 Ocak 1923: nüfus mübadelesi (1930'da tamamlanır)

- 18 Temmuz 1932 Türkiye BM üyesidir artık.

- 20 Temmuz 1936 Montreux sözleşmesi kabulü ve bagazlar sorunu çözümlenir

= Hatay sorunu

+ 1936 Hatay bağımsız cumhuriyet (cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen'dir)

+ 30 Nisan 1939'da Türkiye'ye katılma kararı

* 29 Mayıs 1939, CHP 5. kongresi ile İçişleri bakanının CHP genel sekreteri, valilerin il başkanı, olma prensibinden vazgeçilmiştir.

* Parti devleti olmaktan 2. yumuşama girişimi İnönü'nün 1939 Mart ayında İL'deki konuşması

* İnönü II. Cumhurbaşkanı

* Seçimler ve sonrasında Refik Saydam hükümeti (1942'de ölümüne kadar)

* 19 Nisan 1940'de bir kanunla "Köy Enstitüleri" kurulur. (1954'de kapatılır.)

- Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç mimarları

*. Çok partili yaşama doğru kipirdamalar.

— "Dörtlü Taktik" Türk siyasal hayatta çok partili yaşama geçişte başlangıç kabul edilir.

+ CHP'ye CHP içi muhalefettir.

+ Partiye verilen bir önergedir.

+ Önerge sahibi 4'lü: Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü

— III. Çok partili döneme geçişin fiili ilk adımı, CHP dışından sanayici işadamları Nuri Demirağ'ın 26 Ağustos 1945'de "Millî Kalkınma Partisi" kurması ile başlar.

— 7 Ocak 1946'da ilkeleri liberalizm ve demokrasi olan Demokrat Parti Celal Bayar başkanlığında kurulur.

— CHP'de geçiş katayolunu eylemler:

+ 1946 kurultayda tek dereceli seçim sistemine geçiş

+ Değişmez tek başkan sisteminden vazgeçme

+ Parti başkanının seçimle gelmesinin kabulü

+ Millî Şef deyimini terk

+ Parti içi Müstakil Erbabı kaldırma

+ Basın Kanunu değişikliği

+ Üniversitelere kısmi özerklik

+ Derneklerin onat mahkeme karar ile kapatılabilirliği şeklinde kanun değişikliği

⇒ Gök Partili Dönemin İlk Yılları

*. 5 Haziran 1946'da tek dereceli seçim sistemi kabul edildi ve 21 Temmuz'da seçim yapıldı.

⇒ Seçimler "açık oy gizli sayım sistemi" ile yapıldı.

— Çsulsüz seçim olarak TSH'da nitelenir.

— CHP birinci parti (403 mv / 465)

— Başbakan: Recep Peker (sert mizaçlı - tepki duyan)

Cumhurbaşkanı: İsmet İnönü

TBMM başkanı: Kazım Karabekir.

*. Seçim sonrası bitmeyen tartışmalar - gerilimler

— bastıcı Basın Kanunu kabulü

— 9 günlük DP Meclis boykotu

*. 7 Ocak 1947'de DP ilk kongresini yapar.

— TSH'da en demokratik parti kurultayıdır.

— Celal Bayar tekrar genel başkan

*. 1949'da İstiklal Mahkemeleri kaldırıldı.

* Gerilimler sonrası 1947'de Cumhurbaşkanı İnönü ile DB başkanı Celal Bayar görüşmesi "12 Temmuz beyannamesi" Cumhurbaşkanı ile DB arasında hoşgörü ortamı

*. 26 Ağustos 1947'de Recep Peker hükümeti "güvensizlik oyu" ~~var~~ 35 CHP milletvekili (Otuzbeşer grubu: Ali Fuat Cebesoy, Nihat Erim, H. Süphü Tanrıöver, Merduh Şevket Esental bu gruptadır)

- Recep Peker, 9 Eylül 1947'de istifa eder.

- Hasan Saka hükümeti kurar. (İlimli karattadır.)

- Cumhuriyet Gazetesi başyazarı da ilimli karattan Nihat Erim dur.

- CHP 7. kurultayı ile CHP tamamen ilimlilerin haki- miyetine girer. (Genel başkan İnönü, vekâli Hilmi Ural)

*. DB içinde 12 Temmuz beyannamesi muhalifleri grup ön plana çıkınca bazıları partiden ihraç edilir.

- İhraç edilenler 20 Temmuz 1948'de Maraşlı Fevzi Çakmak başkanlığında "Millet Partisi"ni kurarlar.

- Bazı kurucuları: Hikmet Bayur, Kenan Öner, Osman Bölükbaş ve Sadık Aldoğan

- MP kısmen liberal kısmen muhafazakar bir partidir.

*. Hükümette bir sonraki gelişme; daha liberal ve öncesi- de İslamcı Şensettin Gürbüzay hükümeti kurmakta görev- lendirilmiş ve hükümeti kurmuştur. Bu hükümet:

- Seçim kanunu DP desteğiyle değiştirildi

- Eşit oy, gizli oy, açık sayım sistemi

- Seçimler yargı denetiminde olacak

- İlçe, il ve Yüksek Seçim Kurulu 5545 sayılı ka- nunla (1950) böylelikle kabul edilmiştir.

IV- Demokrat Partisi Yılları

⇒ 1950-54 Dönemi

www.Gonullerkervani.Biz

"Temiz Dokumanın Doğru Adresi"

* 16 Haziran 1950: Arapça ezan yasası kaldırıldı.

* 14 Temmuz 1950: Genel af (Nazım Hikmet de var)

* 1950 Temmuz: Kore'ye 4500 asker gönderme kararı

* 16 Şubat 1952: Türkiye NATO üyesi

→ DP rejimini koruma yönünde bir tutum ikiye girer.

* Atatürk'ü Koruma Kanunu, baskıcı Ceza Kanunu ve Basın Kanununda değişiklikler.

* Büyük Özgü, Sebülterşad ve İslamiyet gibi dergilere karşı açılan soruşturmalar

* Laiklik karşıtı yazılan nederiyle mv. Hasan Fehmi Ustaoglu'nun partiden ihraç

* 1951'de İslam Demokrasi Partisi kapatılır.

* Necip Fazıl ve Said Nursi gibi İstanbul hapis cezasına çarptırılır.

* DP muhalifi Millet Partisi 8 Temmuz 1953'de kapatılır.

⇒ 1954-1960 Dönemi

* Dış politikada sıkıntılar. Kıbrıs'ta EOKA örgütü Yunanistan ile birleşme (EOKA-S) 'yi hedefler. Gerilimler ve dışişleri bakanı Fuat Köprülü 1955'de istifa eder.

* DP'den istifa eden ve ihraç edilenler 25 Aralık 1955'de Hürriyet Partisi'ni (HP) kurarlar. (Kurucular: Ekrem Hayri Üstündağ, Fevzi Lütfü Karasmanlıoğlu, Turan Güneş, Ekrem Alican, İbrahim Ökten, Fethi Çelikbaş vd..)

*. Menderes 27 Ekim 1957'de erken seçim yapılarak kararını açıklar. Seçimde DP birinci parti'dur. Ancak oy kaybeder. DP'nin tedirginliği artar ve sıkı tedbirlere başvurur.

*. Muhalefet partilerinden (1958)

- Türkiye Köylü Partisi → (Cumhuriyetçi Millet Partisi) olarak parti adı Cumhuriyet Köylü Millet Partisi (CMKP) dur.

- Hürriyet Partisi CHP'ye katılır.

*. İktidar. muhalefet gerginliği, 4 Ağustos 1959'da devalüasyon yapılır. (1 dolar = 1,8 TL → 1 dolar = 9 TL) Enflasyon %20'lere çıkar.

V. İlk Askeri Müdahale: 27 Mayıs (1960-1980 Dönemi)

... (bkz. Anayasa Hukuku notları)

*. Anayasa (1961 AY) kurucu Meclis'çe hazırlanır.

*. 9 Temmuz 1961: halkoylaması (%60,4 evet oyu)

*. 15 Ekim 1961: yasaların kalkıp iktidarı sivillere bırakılacağına ilan edilmesi

- CHP: İsmet İnönü

- CMKP: Osman Bölükbaşı (DP tabanına hitap eden)

- İki yeni parti kurulur

+ Yeni Türkiye Partisi (YTP): başkan; Ekrem Alican

+ Adalet Partisi (AP): Ordudan ihraç edilen Org. Ragıp Gümüşpala tarafından kurulur.

- Seçimler öncesinde yeni kurulan ve ayrı bir tabana hitap eden son parti: Türkiye İşçi Partisi (TİP)

Genel başkanı: Mehmet Ali Aybar

* . 15 Ekim 1961 seçimleri

- CHP: % 36.7. (I. parti)
- AP: % 34.7 (II. parti)

} Diğer partilerle
DP gelenegiz %60
oy almıştır.

- 147'lerden (ünv.'den zorla emekli edilen / ihraç edilen)
Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil cumhurbaşkanı adayıdır. Engel
durur ve cumhurbaşkanı Cemal Gürsel olur.

- DP gelenegizinin koalisyon kurması engellenir.

- İnönü önderliğinde (CHP-AP koalisyonu kurulur. (Bu
koalisyon TC'nin ilk koalisyonudur) III. dönem İnönü başba-
kanlık yapar.

- 13 Şubat 1965'de III. İnönü hükümeti bütçe görüs-
melerinde düşünlür

- Suat Hayri Lirgüplü başkanlığında AP-YTP-CMKP
ve MP koalisyonu kurulur.

* . 1965 Seçimleri

- AP: % 53 (1964'te Demirel genel başkan oldu)
- CHP: % 28,7
- Bu seçimlerde ilk kez "milli bakiye" yöntemi uyg.
- 12 Mart 1971 Muhtırasına kadar AP iktidardır.

* . 1969 Seçimleri

- AP: % 46.5
 - CHP: % 27
- } AP tek başına iktidardır.
- Nisbi temsil ve barajsız d'Hondt sistemi uyg.

⇒ 12 Mart Muhtırası ve Öncesi

- *. TRT'nin eleştirileri ve hükümet zor durumunda
- *. 11 Şubat 1970'de Demirel istifasını sunar
- *. Yeniden Demirel'e hükümet kurma görevi verilir.
- *. Sendikalar kanunu değişiklikleri, işçi hareketleri, Silahlı Kuvvetler hareketleniyor. 24 Şubat 1971'de MGK ile ok yapılan çıkmaya başlamıştır.

*. 12 Mart 1971 (Muhtıra) → (16kz. Anayasa Huk. maddesi)

- Anayasa reformları talebi
- Herkesin desteğini alan hükümet istemi
- Aksi halde Silahlı Kuvvetler iktidarı alacak tehdidi

*. Süleyman Demirel Muhtıra'ya karşı istifa eder.

*. Nihat Erim (CHP) hükümetleri (1971-72)

- 11 bakanın istifası ile ilki düşer

- İkincisi ancak Say görev yapar. (17 Nisan 1972'e kadar)

*. Suat Hayri Lügüplü'nün oluşturduğu kabine Cumhurbaşkanından onay almaz. (TSH'da ilk kez)

*. Ferit Melen hükümeti 1 yıl görev yapar (10 Nisan 1973)

*. Naım Talu hükümeti 1973 sonbahar seçimlerine kadar ülkeyi idare etmiştir.

→ TIP 20 Temmuz 1971'de AYM'ce kapatılır. (yasaklanan ve ceza alanlar: genel başkan Behice Boran, Sadun Aren, Orat Galıstır, Turgut Kazan)

→ Milli Nizam Partisi (MNP) AYM tarafından 20 Mayıs 1971'de kapatılır.

→ 1973 seçimleri öncesi CHP'de genel başkan değişmiştir. Tarih 14 Mayıs 1972: genel başkan Bülent Ecevit

→ CKMP 1969'da Alparslan Türkeş başkanlığında Milli-Yetki Hareket Partisi (MHP) adını almıştır.

→ AP içinde bölünme olmuş Meclis başkanı Ferruh Özbey-
li liderliğinde 18 Aralık 1970'de Demokratik Parti'yi (DP)
kurmuşlardır.

[www.Gonullerkervani.Biz](http://www.gonullerkervani.biz)

"Temiz Dokumanın Doğru Adresi"

→ Yeniden Demokrasi ve Koalisyonlar (1973-80)

* 1973 seçimleri

- CHP → %33	}	İlk koalisyon CHP-MSP
(MSP: Milli Selamet Partisi)
- AP → %30		
- MSP → %12		

* Ecevit ve Demirel ilk etapta hükümet kuramaz.

* İlk koalisyon 7 Şubat 1974'de anarak kurulur. Başbakan Ecevit, başbakan yardımcısı Erbakan. Gelişmeler:

- Haşhaş ekimi serbestisi (1974)
- ABD ambargosu (Eylül 1974)
- Genel af (Mayıs 1974)
- I. Kıbrıs Barış harekati (Temmuz 1974)
- II. Kıbrıs Barış harekati (Ağustos 1974)
- BM Kıbrıs için ateşkes ister. Ateşkes kararı alınır ve hareket durur. (16 Ağustos 1974)
- Ecevit 18 Eylül 1974'de istifa ederek koalisyon bozulmuş olur.

*. Bir türlü kurulamayan koalisyonlar evresi (25)

- S. Demirel kurulamaz.

- B. Ecevit kurulamaz.

- Kontenjan Senatörü Sadık İrmak'ın kurduğu kabine CB tarafından onaylanın güvenyü alamaz. (Aylarca ülkeyi güvenyüzsüz yönetir.)

- Erkek seçim istemleri Demirel'e takılır.

*. 28 Mart 1975'te nihayet bir koalisyon kurulur.

I. Milliyetçi Cephe → AP - MSP - MHP ve CDP
Hükümeti (Demirel başbakan)

↳ seçimlere kadar iş başındadır.

*. 1977 Seçimleri (5 Haziran 1977)

- CHP → %41

- AP → %37

- MSP → %9

Ecevit'in hükümet kurmak için 13 milletvekiline ihtiyacı vardır.

- CHP azınlık hükümetini kurar ancak güvenyü alamaz.

- II. Milliyetçi Cephe koalisyonu kurulur.

+ AP'den 11 milletvekili istifa edip CHP'ye katılır. (Güneş Motel pazarlıkları → ahlak sorunu)

+ CDP'den 2, DP'den 1 milletvekili CHP'ye katılır. Güvenyü alamayan hükümet düşer.

- Yeni hükümet Ocak 1978'de Ecevit başbakanlığında kurulur.

* Ülke içinde kargaşalar, ölümler, 13 ilde sivil yönetim

* CHP yerel seçimlerde oy kaybeder. AP oylarını artırır. 16 Ekim 1979'da Ecevit istifa eder.

* **III. Milliyetçi Cephe hükümeti** 12 Kasım 1979'da kurulur. Demirel yine başbakan. (Sas partiler bu sefer AP'yi dışardan desteklemektedir.)

- **III. MC hükümetinin en önemli işi** 24 Ocak (1980) ekonomik tedbir kararıdır. Ekonomi bakanı Turgut Özal'dır.

- Kargaşa, sosyal gerilim ortamı devam etmektedir.

- Fahri Korutürk'ün görev süresi Nisan 1980'de bitmiştir. Yeni CB seçimlerinde millet meclisi üyelerinin ciddiyetsiz tavırları dikkat çeker. (Ajda Pekkan, Emel Sayın'ın oylanması vb...)

- Ergensorular, gerilimler. (AP'li Dışişleri bakanı Hayrettin Ekmen hükümetin kerkem desteği; MSP oyları ile ve CHP oyları ile düşündürür)

- Konya'da laiklik karşıtı Kudüs'ü Kurtarma Mitingi. Toplumsal gerilimler....

VI - Yeni Bir Kesinti: 12 Eylül 1980 Darbesi

↳ bkz. Anayasa Hukuku notları

* 21 Ekim 1980: Oramiral Bülent Ulusu başbakanlığında sivil hükümet oluşturulur. (MGK yönetiminde aynı)

* 1982 Anayasası 7 Kasım 1982'de % 92,27 Evet oyuyla kabul edilir.

* 1983 seçimleri ve Öncesi

— MGK 24 Nisan 1983'te siyasal faaliyetlere izin verir.

— Kapatılan siyasal parti yöneticilerinin birçoğunun parti kurulmasına izin verilmez, yönetici olmalarına müsaade edilmez, bazı parti kurulumları MGK kontrolünde olur.

+ İlk kurulan parti: Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP). MGK gayriresmi destekli. Genel başkanı: Org. Turgut Sunalp'dır.

+ İkinci parti: Halkçı Parti (İnanç'ın eski özel kalemci Necdet Calp'ce kurulur. Sol partidir)

+ Üçüncü parti: Anavatan Partisi (Turgut Özal)

— Vetolar yaygın / yetiştirilemeyen partiler.

+ Büyük Türkiye Partisi (kurucusu Org. Ali Fethi Eşerler. Denizler desteklidir) → veto

+ Doğru Yol Partisi (DYP) → veto + yetiştirmene

+ Refah Partisi (RP) → MSP devamı - veto

+ Huzur Partisi (HP) → MHP devamı - veto

+ Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) → veto

— 1983 Seçimleri

+ İki ayrı baraj uygulandı (%10 genel baraj + seçim bölgesi barajı)

+ ANAP %45 ile tek başına iktidardır.

* 1984 yerel seçimleri de ANAP oylarını kullanarak zafere ile gecer.

* Yeni partiler yasaına katılır.

www.Gonullerkervani.Biz

"Temiz Dokumanin Dogru Adresi"

- SODEP ile Halkçı Parti birleşerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) olur. Genel başkan Erdal İnönü (1985)

- Rahşan Ecevit Demokratik Sol Parti (DSP) yarı (Kasım 1985) 'de kurar.

*. 6 Eylül 1987 halk oylaması ile (% 50,16 Evet oyu) siyasi yasaklar kalkar. Özal "hayır" cıdır. ANAP sonuç sonrası erken seçim kararı alır.

→ 29 Kasım 1987 Seçimleri

- ANAP → % 36 (oylar düştü)

- SHP → % 24

- DYP → % 19

Turgut Özal
tekrar baş-
bakanır.

*. Özal'a suikast girişimi

*. Kasım 1989'da Özal 8. Cumhurbaşkanı

*. Yıldırım Akbulut ANAP genel başkanı, ve başbakan Özal'ın partiye müdahaleleri ve genel kongre ve istenmeyen Mesut Yılmaz genel başkan ve başbakan (1991)

*. ANAP erken seçim kararı alır.

→ 1991 Erken Seçimleri

- DYP → % 27

- ANAP → % 24

- SHP → % 20,8

ANAP iktidarı
kaybeder.

↳ Demirel başkanlığında DYP-SHP koalisyonu

*. Turgut Özal'ın 17 Nisan 1993 vefatı Süleyman Demirel 9. Cumhurbaşkanı. Tansu Çiller DYP genel başkanı ve başbakan.

*. DYP-SHP öncesi önemli gelişmeler

- SSCB 1985'te Gorbacov ile başlayan çözüme 1990 yılında dağılma ile sonlanır.
- 1987 yılında önemli (1) uls. gelişme
 - + AT (bugünkü AB) tam üyelik başvurusu (14 Nisan)
 - + 1989'da AİHM'e bireysel başvuru hakkı
- Bulgaristan'dan göçse zorlanan 300 bini aşkın soydaşımızın Türkiye'ye kabulü.
- 1990 Irak'ın Kuveyt işgali. (Körfez Savaşı) Türkiye asker gönderiyor, yabancı asker kabul ediyor ve 500 bine yakın mülteci Türkiye'ye alınıyor.
- 1991 Çekiş Gücü'nün kabul edilmesi
- SHP içinden Fehmi İslıklar başkanlığında Kürtsü Milletvekillerinin Halkın Emek Partisi'ni (HEP) kurması
 - + 1993'de AYM'ce kapatıldı.
 - + DEP olarak kuruldu 1994'de kapatıldı.
 - + HADED oldu → kapatıldı
 - + Şu an Demokratik Toplum Partisi (DTP)

* Eylül 1982 CHP kurultayı Deniz Baykal genel başkan

+ SHP kendini feshederek 18 Şubat 1985'te CHP'ye katıldı. CHP genel başkanı Hilmiet Çetink.

+ 9 Eylül 1985 genel kurultay Deniz Baykal 9. başkan

* CHP-SHP dönemi önemli bir gelişme 1994 Ekonomik Kriz ve 5 Nisan Kararları

* 1995 Seçimleri

(ANA-YOL)

- RP → % 21,4

- ANAP → % 19,6

- DYP → % 19,2

ANAP-DYP koalisyonu

(257 güven oyu)

↓

AYM hükümetin kurulduğunu

Yeründeki TBMM kararını

iptal etmişti.

* 28 Haziran 1996 : AP-DYP (Refah-Yol) hükümeti. Başbakan Necmettin Erbakan

* Susurluk kazası, sosyal gelişmeler.

* 28 Şubat 1997 "Postmodern Darbe"

* Haziran 1997 protokol gereği Erbakan görevi Çiller'e vermek için istifa eder ancak hükümeti kurma görevi Demirel tarafından Mesut Yılmaz'a verilir.

* Hüsamettin Cindoruk başkanlığında bir grup DYP'li Demokrat Türkiye Partisi (DTP)'ni kurar. (1997)

* Mesut Yılmaz başbakanlığında ANASOL-D (ANAP-DSP-DTP) hükümeti kurulur.

* AYM, 16 Ocak 1998'de Refah Partisi'ni kapatır.

* Mesut Yılmaz hükümeti RP-DYP-CHP destekli senaryo ile 25 Kasım 1998'de düşünülür. (başbakanın yânelik)

- Ecevit hükümeti kuramaz.

- Yalın Erez hükümeti kuramaz.

- Ecevit DYP'nin dışardan desteğiyle azınlık hükümetini kurar. (Seçime kadari işbaşında olacaktır)

* 13 Kasım 1998 Abdullah Gül'ün iadesi

→ 18 Nisan 1999 Seçimleri

- DSP → % 22,2

- MHP → % 18

- ANAP → % 13,2

- FP → % 15,4

CHP ilk kez parlamento dışı.

↓

Deniz Baykal istifa eder

Ahan Şymen başlar. Daha

sonra tekrar Deniz Baykal gb.

* Merve Kavakçı doğur

* 28 Mayıs 1999: DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümeti

* 2001. Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en büyük

"Ekonomik Krizi"

*. Ahmet Necdet Sezer 10. cumhurbaşkanı

*. AYM, 22 Haziran 2001'de ~~DP~~'i kapatır.

- Saadet Partisi kurulur. (Kutan - Gül kapışması)

- Yenilikçi konsol Abdullah Gül başkanlığında

Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) kurar.

*. Devlet Bâhçeli'nin gündeme getirdiği erken seçim (2002)

→ 2002 Seçimleri

- AKP → % 34

- CHP → % 19

→ AKP tek başına iktidar.

Abdullah Gül başbakan

*. 27 Aralık 2002 Anayasa değişikliği Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakan olma yolu açılıyor. Sırt seçimleri ve sonrasında Recep Tayyip Erdoğan başbakan. Gelişmeler

- Ekonomide iyiye girdi

- AB uyum yasaları

- 3 Ekim 2005 AB üyelik müzakereleri başlar

- AKP kapatma davası

- Cumhurbaşkanlığı seçim krizi (Abdullah Gül CB.)

→ 22 Temmuz 2007 Seçimleri: AKP % 49 oyla iktidar.

*. Ergenekon Davası (12 dalga + 2 iddianame)

*. Davas zirvesi "One Minute" çıkışı.

* 29 Mart 2009 yerel seçimler AKP oy kaybı

* NATO Zirvesi Rasmussen krizi.